

Gaziantep University Journal of Educational Sciences
Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi
e-ISSN: 2667-5145

Çınar Ağacı Filminin Yaşantısal Aile Terapisi Bağlamında İncelenmesi

Analysis of the Çınar Ağacı Movie in the Context of Experiential Family Therapy

Selin AKPINAR^a, Barış AŞIKUZUNOĞLU^b, Fatıma Firdevs ADAM^c

Article Type/Makale Türü:

Araştırma Makalesi/Research Article

Article Info/Makale Bilgi

Received/Alındı: 01/02/2025

Revised/Düzeltili: 28/06/2025

Accepted/Kabul edildi: 16/07/2025

Anahtar kelimeler:

Aile yapısı, Çınar Ağacı filmi, film analizi, Virginia Satir, yaşantısal aile terapisi.

ÖZ

Bu makalenin amacı, Handan İpekçi'nin yönetmenliğini üstlendiği "Çınar Ağacı" filminin, Virginia Satir'in yaşantısal aile danışmanlığı teorileri çerçevesinde nasıl analiz edilebileceğini incelemektir. Satir'in temel üçgen, ailede dengenin sağlanması, aile yapısı, benlik saygısı ve kendilik değeri, ailenin işlevselliği, iletişim stilleri ve ailede sorunun odaklandığı kişi kavramlarını detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Film analizinde, 20 sahne arasından kavramları en iyi şekilde temsil ettiği düşünülen 13 sahne seçilmiş ve incelenmiştir. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma bulguları, yaşantısal aile danışmanlığı perspektifiyle incelenen "Çınar Ağacı" film analizinin bu alanda eğitim gören uzmanlara önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, benzer aile yapılarıyla yapılan terapötik çalışmalarda "Çınar Ağacı" filmi ve bu filmin analizinin etkili bir araç olarak kullanılabileceği öngörülmektedir.

ABSTRACT

This article aims to examine how the film "Çınar Ağacı" directed by Handan İpekçi can be analyzed within the framework of Virginia Satir's experiential family counseling theories. Satir's concepts of the basic triangle, achieving balance in the family, family structure, self-esteem and self-worth, family functionality, communication styles, and the focus of the problem in the family are discussed in detail. In the film analysis, 13 scenes, which were considered to best represent the concepts among 20 scenes, were selected and analyzed. Document analysis method, one of the qualitative research methods, was used in the study. The findings of the study suggest that the film analysis of "The Çınar Ağacı", which is examined from the perspective of experiential family counseling, will provide important contributions to experts trained in this field. In addition, it is predicted that the movie "The Çınar Ağacı" and its analysis can be used as an effective tool in therapeutic studies with similar family structures.

Keywords:

Balance in the family, family structure, Çınar Ağacı movie, Virginia Satir, experiential family therapy.

^a Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, selinsizar811@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-6364-5934>

^b Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, baraku88@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-4886-3425>

^c Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, firdevs@cumhuriyet.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1765-6287>

Giriş

Filmler, kalabalık bir ekip çalışması sonucunda ortaya çıkmakta ve insanları çeşitli yönlerden etkilemektedir. Bir filmin arka planında düş gücü, arka fon müzikleri, karakterler arası konuşmalar, görüntü teknolojileri gibi birçok öge bulunmaktadır. Bu öğeler, izleyenlerin hayal dünyasını ve içsel yaşantılarını harekete geçirebilmektedir. Bireyler, filmler aracılığıyla karakterlerle özdeşim kurmakta, onları örnek almakta, karakterleri gözlemleyerek sosyal öğrenme yoluyla farklı bakış açıları edinmekte ve bunları kendi yaşamlarında uygulamaktadırlar. Bu yönüyle filmler, psikolojik süreçlerin anlaşılmasında değerli bir araç olarak kullanılabilmektedir. Film temelli analizler; psikanaliz, Adleryen terapi, bilişsel davranışçı terapi ve yaşantısal aile terapisi gibi çeşitli psikoterapi yaklaşımlarının sahneler üzerinden anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

Aile terapisi, bireylerin yaşadığı psikolojik sorunların yalnızca kişisel değil, aynı zamanda ilişkisel bir bağlam içinde değerlendirilmesi gerektiği anlayışından doğmuştur. 1950’lerde başlayan bu yaklaşım, bireyin aile sistemi içerisindeki yerini ve bu sistemin birey üzerindeki etkilerini temel alır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası artan travmalar, bireyin içinde bulunduğu aile yapısının psikolojik değerlendirmelerde ne kadar önemli olduğunu göstermiştir (Goldenberg & Goldenberg, 2012). Diğer yandan toplumsal sistemin bir parçası olan insanın, gelişen teknoloji ile daha kolektif bir dünyada yer alması, insanın tekil olarak değerlendirilmesini olanaksız hale getirmiştir. Bireyi içinde yaşadığı büyük çevresel sistemler içinde düşünmek ve aileden başlayarak bu sistemlerin birey üzerindeki etkilerini incelemek gereklidir (Satir, 2001). Aile terapisinin temelinde sorunların ilişkisel olduğu ve aile içi ilişki dinamiklerine ve iletişim örüntülerine dayandığı düşüncesi vardır (Akçabozan & Sümer, 2016). Dolayısıyla kişilerin yaşadığı sorunları, aileden bağımsız olarak düşünmek ve çözmeye çalışmak eksik bir yaklaşımdır. Bu nedenle sorun yaşayan bireyle birlikte diğer aile üyelerini de terapi sürecine katmak gerekmektedir. Çünkü gerçek sorunun ne olduğu, ailenin kendi iç dinamikleri incelendiğinde anlaşılmaktadır. Satir bu konuyla ilgili olarak terapiye gelen kişilerin anlattıkları sorunların nadiren gerçek sorunlar olduğunu, asıl sorunun aileden kaynaklandığını ifade etmiştir (Satir, 2016).

Aile terapisi alanında çalışma yapmış birçok isimden bahsedilebilir. Bu alanın öncüleri arasında Jackson, Bateson, Ackerman, Bowen, Whitekar, Minuchin ve Virginia Satir isimleri sıralanabilir. Bu isimlerin çalışmaları ile aile terapisi alanında çeşitli modeller geliştirilmiştir. Bu modellerden bazıları psikanalitik yaklaşım, yapısal aile terapisi, yaşantısal aile terapisi, stratejik aile terapisi, bilişsel-davranışçı aile terapisi şeklinde sıralanabilir (Korkut, 2001). Psikanalitik aile danışmanlığının amacı aile üyelerine, bilinçdışı süreçlerin ilişkilere yansımalarını fark ettirerek aile üyelerinin daha sağlıklı ilişkiler kurmalarına yardımcı olmaktır. (Nazlı, 2003). Yapısal aile terapisi, bir bütünün parçalarının nasıl etkileşime girdiği, nasıl bir döngüye sahip olduğu, işlevlerinin neler olduğuyla ilgilenir. Kuramın geliştiricisi olan Salvador Minuchin, aile içi sistemlere, alt sistemlere dikkat çekerek bunların birey üzerindeki etkilerine odaklanmış ve terapi modelini bu yapı üzerine inşa etmiştir (Minuchin, 2013). Bilişsel davranışçı terapiye göre aile içi ilişkileri olumsuz yönde etkileyen davranışlar, yanlış öğrenmelerden ve aile üyelerinin duygu, düşünce ve davranış dinamiklerindeki hatalardan kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda aile içi ilişkilere dair beklenti ve algılar, bilişsel

süreçlerin düzenlenmesine yönelik çeşitli tekniklerle yeniden yapılandırılmaya çalışılır. (Dattilio, 2012).

Stratejik aile terapisi ise kısa süreli ve teknik yönü güçlü bir aile terapisi modelidir. Bu modelde, aile içerisinde yaşanan her bir sorun için ayrı ayrı stratejiler, çözüm önerileri oluşturularak bireyin kendi kendine yardım yoluyla sorunlarını çözmesi amaçlanır (Gladding, 2015). Satir'in aile terapisi ise her ailenin özel olduğunu kabul eder ve aileye bir sistem olarak yaklaşır. Satir'in aile terapisinde iletişim çok önemli bir yere sahiptir ve çocuk sürekli olarak aile içi iletişim kalıplarını gözlemleyerek birçok şey öğrenir. Satir'e göre anne-babalar yalnızca kendilerinin değil, aynı zamanda çocuklarının ileride kuracakları ailelerinin de mimarlarıdır (Innes, 2002). Satir'in yaklaşımı; ailede iletişim, benlik saygısı, temel üçgen, ailenin işlevselliği ve sorunun odaklandığı kişi gibi kavramlar etrafında şekillenmektedir. Terapide birey 'sorunlu' ya da 'hasta' olarak değil, 'sorunun odağındaki kişi' olarak görülür (Satir, 2016). Bu, Satir'in bireyin güçlü yönlerini ortaya çıkarma ve içsel yaşama gücüne temas etme amacıyla örtüşmektedir.

Virginia Satir, 1916 yılında beş çocuklu bir ailenin en büyüğü olarak Wisconsin-ABD'de dünyaya gelmiştir. Satir, çok meraklı bir çocuktur ve çevreyi, insanları gözlemlemeyi severdi. Sahip olduğu bu özellikler, onun ileride öğretmenlik mesleğini seçmesinde önemli rol oynamıştır (Banmen, 2002). Satir, öğretmenlik yaptığı dönemde çeşitli sorunlar yaşayan öğrencilerin aileleriyle olan ilişkilerini gözlemlemiş ve öğrencilerin sorunlarının aile ile bağlantılı olduğu sonucuna varmıştır. Bu durum Satir'in kuramını şekillendirmesinde önemli bir temel oluşturmaktadır. Satir'in terapi modelinde odak noktası ailedir. Satir, geliştirdiği çeşitli teknik, yöntem ve metaforları terapi seanslarında aile üyelerine uygulayarak özgün bir model ortaya çıkartmıştır (Cihan & Karakaya, 2017).

Virginia Satir, aile psikolojik danışmanlığı alanında yer alan ilk kadın kuramcıdır (Innes, 2002). Satir'in geliştirdiği kuram, dikkat dağınıklığı ve aşırı hareketlilik sorunu olan çocuklar üzerinde yararlı sonuçlar vermiştir (Banmen, 2002). Satir aile terapisi uygulamalarının ayrıca özkıyım (intihar) düşüncesinde olan ergenler üzerinde de etkili olduğuna dair sonuçlar alınmıştır (Lum vd., 2002). Satir yaklaşımının etkili olduğu örnekler arasında, çocukluğunda cinsel sömürüye uğrayan yetişkin kadınlar üzerinde yapılan uygulamalar da vardır (Morrison & Ferris, 2002). Ailesinde alkol kötüye kullanım sorunu olan bireyler üzerinde de Satir yaklaşımının yararlı olduğuna ilişkin bulgular elde edilmiştir (Innes, 2002). 1955 yılında İllionois Psikiyatri Enstitüsü'nde çalışmaya başlayan Satir, danışmanlık yaptığı sürede diğer terapistleri, oturumlarda ailelere odaklanmaları konusunda teşvik etmiştir. Ona göre bireyin danışma oturumlarına getirdiği sorunlar, gerçek sorunlar olmayıp 'görülen sorunlar'dır. Bu durumun, Satir'in bireyi bağlı bulunduğu aile sistemi içerisinde değerlendirmesi ile ilgili olduğu söylenebilir. Satir'e göre aile sistemi, içinde bulunduğu büyük toplumsal yapılardan, bu yapıların sahip olduğu kültürel özelliklerden etkilenmektedir (Satir, 2016). Satir'in yaklaşımının bireyselliğe, özgürlüğe, eşitliğe önem vermesi, Türkiye gibi önemli ölçüde toplulukçu ve geleneksel değerlere sahip ülkelerde sorun oluşturabileceği, yaklaşımın eleştirilen yanlarından biridir. Bununla birlikte kuramın Amerika Birleşik Devletleri, Tayvan, Kore gibi kültürel açıdan farklı özellikler gösteren ülkelerde uygulama alanı bulduğu görülmüştür. Bu durumun oluşmasında, Satir'in bu ülkelere eğitim ve

seminer çalışmalarında bulunmak amacıyla gitmiş olmasının ve bireyi kendi kültürel özellikleri içinde değerlendirmesinin etkili olduğu düşünülebilir (Cheung & Chan, 2002). Satir'in aile terapisinde yer alan önemli kavramlardan bazıları ailede sorunun odaklandığı kişi, ailede özgüven, aile içi iletişim, aile dengesi, aile içi duygusal yaşantılar ve ailenin işlevselliğidir. Satir terapiye gelen kişileri 'hasta', 'sorunlu kişi' gibi olumsuz ifadelerle tanımlamak yerine 'sorunun odaklandığı kişi' şeklinde ifade eder. Bununla bireydeki rahatsızlığa ya da soruna odaklanmak yerine onun iyi ve güçlü yanlarını odağa almayı, insanın içindeki yaşama gücüyle bağlantıda kalmayı amaçlar (Satir, 2016). Satir'in yaklaşımında iletişim çok önemli bir role sahiptir. Danışanın iletişim kurma şekli, onun sorunlarıyla baş etme stratejileri hakkında önemli bilgiler verir (Banmen & Baki Banmen, 2014). Satir'e göre sorunların çoğu uygun olmayan iletişim biçimlerinden kaynaklanır. Bu nedenle sorunun ve çözümün kaynağı iletişim biçimlerinde yatmaktadır. Satir'e göre insanların dört iletişim tarzı vardır. Bunlar alttan alıcı, suçlayıcı, mantıklı ve ilgisiz iletişim tarzıdır. Alttan alıcı iletişim tarzına sahip kişiler, kendi duygu ve düşüncelerini geri plana atarak başkalarının duygu ve düşüncelerine daha çok önem gösterirler; kendilerinden, kişiliklerinden ödün verirler. Suçlayıcı iletişim tarzı, 'sen dili'ne dayalı mesajların verildiği iletişim örüntüsüne dayanır. Odak noktası karşı taraftır ve bu iletişim tarzı, sürekli karşı tarafı suçlamaya dönük iletişim örüntüleri içerir. Mantıklı iletişim tarzını kullanan kişiler, gergin bir durum söz konusu iken hem kendi hislerini hem de karşıdaki kişinin hislerini geri plana iterler. Sorunları akılcı bir zeminde ele alarak yapılan şeylerin mantıksal olup olmadığına bakarlar. Son olarak ilgisiz iletişim tarzını kullanan kişiler ise genellikle stresli durumlarda asıl konu üzerine odaklanmaktan kaçınırlar. Bu kişilerin konuşma biçimleri dağınıktır ve bir konudan diğerine atlayarak konuşabilir, yerli yersiz şaka yapabilirler (Şenol Durak & Fıfıloğlu, 2007).

Satir, aile üyelerinde özgüvenin yükseltilmesini amaçlamaktadır. Çocukların özgüven konusunda anne-babalarından etkilendiklerini, bu nedenle ebeveynlerin özgüven kazanmaları için çocuklara örnek olması gerektiğini belirtir. Satir geliştirdiği yaklaşımda, aile dengesi ile değişen koşullara göre ailenin, denge-dengesizlik durumları yaşadığını ifade eder (Satir, 2016). Örneğin bir aile üyesinin kaybı ya da şehir değişikliği durumunda ailenin denge durumu bozulmakta ve aile yeniden dengeye gelmeye çalışmaktadır. Dengenin sağlanması, aile içi kurallar ve iletişim biçimleri yoluyla mümkündür (Innes, 2002). Satir duygusal açıdan yoksunluk belirtileri gösteren aileler üzerinde durmuş ve bu aileleri bir arada olmaktan hoşlanmayan, sıcaklığın olmadığı aileler olarak tanımlamıştır. Sağlıklı ailede üyeler birbirleriyle sıcak ve rahat ilişki kurabilmelidir ki bu da aile içi duygusal yaşantıların zenginliğiyle ortaya çıkabilir (Nicholas & Schwartz, 2001). İşlevsel ilişki biçimine sahip aileler sorunlara daha gerçekçi bir şekilde yaklaşmakta, değişime açık olmakta ve farklı çözüm yollarını deneyebilmektedirler. İşlevsel olmayan ilişki biçimine sahip aileler ise değişime direnç göstermekte, gelişimi engelleyici bir bakış açısı ile hareket etmektedir. Bu bağlamda terapide ailenin işlevselliğinin artırılması amaçlanır.

Satir'in aile terapisi modeli, sistem yaklaşımı temeli üzerine kurulmuştur. Satir'e göre aile kendi içinde başlı başına bir sistemdir ve bu sistem, kendinden başka diğer sistemlerle etkileşim içindedir. Ailenin kendi başına bir sistem olması, o aileye özgü kural, ilişki dinamikleri ve iletişim biçimlerinin olduğu anlamına gelir (Innes, 2002). Çocuklar da başkalarıyla iletişim kurmayı, uyumlu davranışları, iletişim biçimlerini ailesinden öğrenirler (Şenol Durak & Fışiloğlu, 2007).

Bu çalışma, anne-çocuk ilişkilerindeki çatışmaların ve anlaşmazlıkların aile içindeki dinamiklere nasıl yansıdığını, bu tür zorluklarla başa çıkmanın bireylerin gelişimi için nasıl bir fırsat olduğunu konu alan Çınar Ağacı filmine odaklanmaktadır. Terapi ortamında benzer yaşam deneyimlerine sahip ailelerle çalışırken bu filmin etkili bir araç olarak kullanılabileceği ve ailelere farkındalık kazandırabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma ayrıca terapi sürecinin etkinliğini artırma ve ailelerin yaşadıkları duygusal çatışmalarla başa çıkmalarına yardımcı olma amacı taşımaktadır. Alan yazında, yaşantısal aile terapisi çerçevesinde yapılan bazı çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Vavien filmi, yaşantısal aile danışmanlığının yanı sıra yapısal ve psikoanalitik danışma kuramlarıyla incelenmiştir (Demir vd., 2021); Bizi Hatırla filmi, yaşantısal aile terapisi ile çözüm odaklı terapiyi bir arada ele almıştır (Taşdelen Karçkay vd. 2024). Annem Uğruna filmi ise sadece yaşantısal aile terapisi perspektifinden analiz edilmiştir (Şenol Durak & Fışiloğlu, 2007). Bu çalışma, Çınar Ağacı filminin yaşantısal aile terapisi kavramlarıyla başka bir açıdan ele alınmasını amaçlamaktadır. Bu film analizinin, terapötik bir öge olarak kuramsal bilgilerin daha sağlam bir temele oturtulmasına ve terapötik süreçlerin zenginleştirilmesine katkı sağlayacağı umulmaktadır. Çalışmanın temel amacı, Satir aile terapisi kavramlarının filmde nasıl bir karşılık bulduğunu belirlemek, bu kavramların farklı bir bakış açısıyla uygulanmasını incelemektir. Böylece, terapi uygulamalarına yeni bir bakış açısı kazandırılmasına ve Satir aile terapisi çerçevesinde daha etkili müdahale stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Yöntem

Bu çalışma, Handan İpekçi'nin senaristliğini ve yönetmenliğini yaptığı "Çınar Ağacı" filminin Virginia Satir Aile Terapisi yaklaşımına göre incelendiği betimsel bir çalışmadır. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, yazılı ve görsel materyallerin sistematik biçimde incelenmesine dayanan bir veri toplama yöntemidir (Merriam & Tisdell, 2016). Bu kapsamda doküman terimi, yalnızca yazılı metinleri değil; aynı zamanda fotoğraflar, görüntü kayıtları ve filmler gibi çeşitli görsel kaynakları da içermektedir. Görsel içeriklerin, özellikle filmlerin, nitel çalışmalarda veri kaynağı olarak kullanılabildiği çeşitli araştırmalarda ortaya konmuştur (Flick, 2018). Bir filmin yapısal olarak analiz edilmesi, sahneler, olaylar ve görseller üzerinden gerçekleştirilebilir. Bu süreçte film, aşamalı bir öykü yapısına göre parçalarına ayrılarak incelenir. Burada "sahne" terimi, kendi içinde anlamlı bir bütünlüğe sahip, görece tamamlanmış video kesitini ifade etmektedir (Li vd., 2006). Film analizinde, bağımsız alt öyküler olarak kurgulanmış sahnelerin her biri, belirli karakterler ve olay örgüsü çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu yaklaşımla, çalışmada Çınar Ağacı filmindeki sahneler ve karakterler etkileşimleri yaşantısal aile terapisi kuramı bağlamında analiz edilmiştir.

Çalışmada sahneler, Virginia Satir Aile Terapisi yaklaşımının temel kavramlarına göre başlıklar halinde ele alınmıştır. Bu bağlamda Strauss ve Corbin'in (1990) ifade ettiği kodlama

biçimleri işe koşulmuş ve önceden belirlenen kuramsal çerçevenin oluşturduğu kavramlara göre kodlama yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda, Virginia Satir Aile Terapisi yaklaşımının temel kavramlarına göre bir kod listesi belirlenmiştir. Bu kod listesine göre çalışmada yer alan her bir araştırmacı tarafından “Çınar Ağacı” filmi izlenmiş seçilen sahneler ilgili kodlara göre açıklanmıştır.

Tablo 1. *Çınar Ağacı Filminin Künyesi*

Yönetmen	Handan İpekçi
Senarist	Handan İpekçi
Gösterime Giriş Tarihi	18 Mart 2011
Tür	Aile, Dram, Komedi
Film Süresi	1s 40 dk
Oyuncular	• Nurgül Yeşilçay (Sonay) • Celile Toyon (Adviye Hanım) • Deniz Deha Lostar (Barış) • Settar Tanrıöğen (İhsan) • Suzan Aksoy (Feriha)
	• Hüseyin Avni Danyal (Uğur) • Jülide Kural (Nihal) • Ragıp Savaş (Murat) • Ebru Özkan (Berrin) • Necat İşler (Yağız) • Erol Keskin (Rıfat)
Imdb	6.2/10

Kaynak: <https://www.beyazperde.com/filmler/film-187125/>

Çınar Ağacı Filmine Genel Bakış

Çınar Ağacı (2011), Handan İpekçi'nin yönetmenliğini üstlendiği, aile bağlarını ve kuşaklar arası ilişkileri merkezine alan dramatik bir Türk filmidir. Film, Advie Hanım ve onun çocukları ile torunları etrafında şekillenen bir aile yapısını anlatır. Film boyunca fiziksel olarak "Çınar Ağacı"nın altında geçen sahneler, aynı zamanda ailenin köklerine, aidiyet duygusuna ve geçmişle bağlarına metaforik bir anlamda yükler.

Hikâye, aile bireylerinin Advie Hanım'ı ziyarete gelmeleriyle başlar. Bayram gibi özel günlerde bir araya gelen bu kalabalık aile, çınar ağacının gölgesinde buluşur. Ancak dışarıdan bakıldığında bir aradaymış gibi görünen bireyler, aslında birçok içsel çatışma ve kırgınlık taşımaktadır. Film boyunca çocukların kendi aileleriyle, eşleriyle ve özellikle anneleri Advie Hanım ile olan ilişkileri derinlemesine irdelenir.

Her karakterin geçmişten taşıdığı duygusal yük, aile içi rolü ve birbirleriyle kurduğu ilişkiler zamanla açığa çıkar. Bu durum, bastırılmış öfke, beklenti, kırgınlık gibi duyguların su yüzüne çıkmasına neden olur. Film, bu çatışmaları gözler önüne sererken aynı zamanda izleyiciyi bir yüzleşmeye davet eder.

Çınar Ağacı, bireysel hikâyeler üzerinden kolektif bir aile anlatısı kurar. Yaşantısal Aile Terapisi bağlamında değerlendirildiğinde; aile bireylerinin yaşantılarının ilişkilerine nasıl yansıdığı, geçmiş deneyimlerin bugünle nasıl bağlantı kurduğu gibi temalar açısından zengin bir analiz alanı sunar.

Yaşantısal Aile Terapisine Göre Ana Karakterlerin Analizi

Bu bölümde Çınar Ağacı filmindeki ana karakterlerin analizine yer verilecektir. Ana karakterler Advie Hanım, Sonay, Barış ele alınmıştır. Her ana karakter ayrı bir başlık altında incelenecektir. Bu bağlamda öncelikle filmdeki ana karakterlerin özellikleri tanıtılmıştır.

Advie Hanım Karakterinin Analizi

Advie Hanım, emekli bir öğretmendir ve eşinin vefatından sonra çocuklarının evinde dönüşümlü olarak yaşamaktadır. Eğlenceli, muzip ve geleneksel değerlere bağlı bir birey olarak ailenin merkezinde yer alır. Çiçeklere duyduğu ilgi, gramofonundan dinlediği müzikler ve gittiği her eve özenle taşıdığı Atatürk portresi onun kişisel değer dünyasını temsil eder. Çocuklarıyla kurduğu ilişkilerde zaman zaman sıcak, zaman zamansa mesafeli ve kontrolcü bir tutum sergileyen Advie Hanım, geniş ailenin bir arada kalmasını sağlamaya çalışsa da bu çabaları her zaman işlevsel sonuçlar doğurmaz.

Yaşantısal Aile Terapisi perspektifinden bakıldığında, Advie Hanım karmaşık bir karakter profili sunar. Bir yandan kendinelik değeri yüksek, sevme kapasitesi gelişmiş ve üretken bir figür olarak görülse de diğer yandan iletişim tarzı zaman zaman suçlayıcı ve dışlayıcı olabilir. Örneğin, Feriha'nın sarma sardığı sahne.

Sonay Karakterinin Analizi

Sonay, severek evlendiği eşi Yağız'dan boşanmış ve oğlu Barış ile birlikte yaşamaktadır. Annesinin 'tekne kazıntısı' diye seslendiği Sonay annesinin kendisini sevmediği hatta lise de onu yatılı okula gönderdiği için evden uzaklaştırmaya çalıştığını düşünüyor. Bu deneyimlerinin ardından Sonay, annesinin kendisini sevmediğini inanmakta ve buna bağlı olarak annesine karşı soğuk ve sert bir tutum geliştirmiştir. Ancak derinlemesine

incelendiğinde Sonay'ın annesine duyduğu sevgi ve onun da kendisini sevmesini arzuladığı anlaşılmaktadır. Sonay içsel çatışmalarına rağmen annesiyle olan ilişkisinde sevgi ve kabul görmek istemektedir. Sonay'ın sert yapısı, yalnızca annesiyle olan ilişkisinde değil, aynı zamanda sık sık oğlu Barış'a da yansıyan bir özelliktir. Otoriter bir anne, eş, kardeş ve iş arkadaşı olarak çevresindeki insanlara sıkça emirler yağdıran bir tutum sergilemektedir. Bu otoriter yaklaşım, Sonay'ın çevresindekilerle olan ilişkilerinde sıkıntılara neden olmakta ve iletişimdeki etkinliği azaltmaktadır.

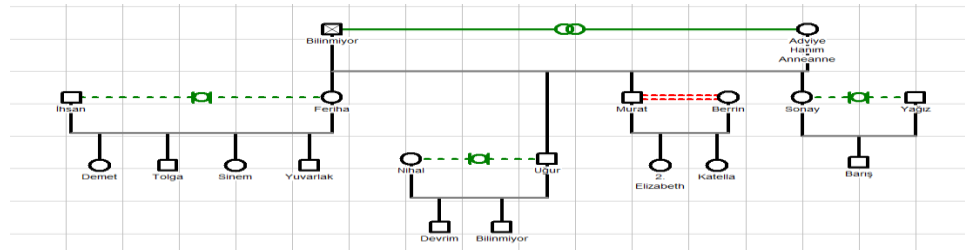
Satır'ın kuramına bağlamında, Sonay iletişim tarzı genellikle suçlayıcı bir yapıya sahiptir. Kendinelik değerinin düşüklüğü, üretkenlik ve sevmeye kapasitesinin sınırlı olması, Sonay'ın kişisel ve duygusal yaşamındaki zorlukları yansıtmaktadır. Bununla birlikte, özerklik ve farklılaşma düzeyleri yüksek olan Sonay, kendi düşünce ve duygularını başkalarından bağımsız bir şekilde şekillendirme eğilimindedir. Ancak, duygularını ifade etmekte zorluklar yaşaması ilişkilerindeki derinliği ve samimiyeti olumsuz etkilemektedir. Sonay'ın karakteri, zıtlıklarla ve içsel çatışmalarla şekillenmiş bir yapıyı yansıtmaktadır. Bu hem kişisel gelişimini hem de çevresiyle olan ilişkilerini sürekli olarak zorlayıcı bir duruma sokmaktadır.

Barış Karakterinin Analizi

Barış, anneannesine olan derin sevgisiyle tanınan bir çocuktur ve sürekli olarak anneannesinin kendi evlerine geleceği günü sabırsızlıkla beklemektedir. Annesinin koyduğu kurallara uymamakla birlikte anneannesi benzer bir şekilde muzip bir kişiliğe sahiptir. Barış, ailesi arasında yaşanan gerginliklerden dolayı annesinin ve babasının barışmasını arzu eden bir çocuk olarak aile içindeki dinamiklere duyarlı bir tutum sergiler.

Yaşantısal aile terapisi kuramı çerçevesinde, Barış'ın kendinelik değeri yüksek bir seviyededir. Bu onun özdeğer duygusunun sağlam temellere dayandığını ve kendisini değerli hissettiğini gösterir. Barış'ın üretkenlik ve sevmeye kapasitesi de oldukça yüksektir. Ayrıca uygun bir iletişim tarzına sahip olduğu söylenilebilir. Barış, duygusal deneyimlerini ifade etmekte zorlanmaz gerektiğinde hislerini açıkça dile getirebilir. Bununla birlikte zaman zaman duygusal yoğunluk yaşadığında içine kapanma eğiliminde olabilir ve bu durum onun duygusal dünyasında bir içsel çekişme olduğunu gösterir.

Yaşantısal aile terapisinde, Virginia Satır'ın kullandığı en önemli araçlardan biri aile haritasıdır. Aile haritası hem terapist hem de danışana aileye dair kapsamlı bir bilgi sunar. Bu harita, ailenin demografik özelliklerinin yanı sıra, aile içindeki ilişkiler, bireylerin birbirleriyle olan etkileşim biçimleri, takma isimler, ailenin mitlerine ve aile içindeki bilinçli ya da bilinçsiz kurallar hakkında da önemli bilgiler sağlar (Cihan & Karakaya, 2017). Çınar Ağacı filminin sahne analizine geçilmeden önce, ailenin genel yapısına ilişkin bilgi sağlamak amacıyla aile haritası Şekil 1'de ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur.

Şekil 1. Aile Haritası

Çınar Ağacı Film Sahnelerinin Analizi

Bu bölümde *Çınar Ağacı* filmi yaşantısal aile danışmanlığı kuramına göre analiz edilecektir. Bu kapsamda kuramın ilgili kavramları ayrı başlıklar altında verilecektir. Sırasıyla her bir kavramın ne anlama geldiği, filmdeki sahnelerin kuram açısından ne anlama geldiği ve örnek sahnelere yer verilecektir. Tablo 2, değerlendirilen örnek sahnelerin zaman dilimlerini ve kuramdaki hangi kavramlar açısından ele alındığını göstermektedir.

Tablo 2. *Değerlendirmeye Alınan Sahnelerin Zaman Dilimi ve Kavramı*

Sahneler	Zaman Dilimi	Olay	Kavramlar
S1	22.27- 24.35	S1: Barış, anne ve babası arasındaki iletişim	Temel Üçgen
S2 S3 S4	1.29.40- 1.30.37 09.15- 10.05 1.44.04- 1.46.02	S2: Advieye Hanım'ın hastaneden huzurevine dönmesi S3: Nihal'in Uğur'dan boşanmak istemesi S4: Advieye Hanım ile Sonay'ın Yüzleşmesi	Aile Dengenin Sağlanması
S5 S6	38.44- 39.33 1.03.53- 1.04.23	S5: Feriha ile Sonay'ın anneleri hakkında konuşması S6: Sonay'ın annesi ile çatışması	Aile Yapısı
S9	08.34-08.44	S:9 Uğur'un katı kuralları	Ailenin İşlevselliği
S10 S11 S12	05.14- 05.24 17.28- 18.08 27.26- 27.44	S10: Feriha'nın yatıştırıcı iletişim stili S11: Murat'ın yatıştırıcı, Berrin'in suçlayıcı iletişim stili S12: Sonay ve Barış'ın suçlayıcı iletişim stili	Ailenin İletişim Stilleri
S13	1.00.14- 1.00.34	S13: Advieye Hanımın sorunun odağı olması	Ailede Sorunun Odaklandığı Kişi

Temel Üçgen

Yaşantısal aile terapisi bağlamında temel üçgen, aile üyeleri arasındaki etkileşimleri açıklamak için önemli bir kavramdır. Temel üçgen, genellikle anne, baba ve çocuk arasındaki ilişkilerin dinamiklerini ele alırken, bu üçgenin yapısı çocuğun dünyayı nasıl algıladığını, ilişkilerdeki yapıların nasıl şekillendiğini ve iletişimi nasıl yorumladığını gösterir (Koca, 2024). *Çınar Ağacı* filminde kurulan temel üçgen Barış, annesi Sonay ve babası Yağız arasında kurulur. Bu üçgenin dinamikleri çocuğun ebeveynlerinin arasındaki gerilimi ilişkilerle nasıl baş etmeye çalıştığını ve kendi konumunu nasıl algıladığını gösterir. Aşağıda yer alan diyalog, Barış'ın ebeveynleriyle olan iletişimini ve bu üçgenin nasıl işlediğini ortaya koymaktadır:

S1: Barış'ın, babasıyla görüşmeden hemen önce annesiyle kurduğu iletişim, çocuğun ebeveynleri arasındaki gerilimi içselleştirdiğini ve bu bağlamda üçlü ilişki dinamiklerinin nasıl

işlediğini ortaya koymaktadır. Barış: Hadi anne. Sonay: Bak unutma babanın benimle ilgili, arkadaşlarımla ilgili sorularına bilmiyorum diye cevap vereceksin. Tamam mı? Barış: Tamam. Sonay: Ben onun arkadaşlarıyla ilgili soru soruyor muyum canım. Barış: Niye sormuyorsun? Hani hep arkadaş kalacaktınız? Sonay: Ne yapalım kalamadık Barışçım. Bak unutma ne diyorsun bilmiyorum. Bilmiyorum söyle bakayım. Barış: Bilmiyorum.

Bir sonraki sahnede ise Barış, babasıyla iletişim kurarken benzer temaların farklı biçimlerde sürdüğü gözlemlenmektedir. Yağız: Annene söylemeyeceksin değil mi oğlum? Barış: Nasıl söyleyeyim baba deli miyim ben? Yağız: Annen ne yapıyor? Barış: Bilmiyorum. Yağız: Ne demek bilmiyorum? Barış: Bilmiyorum baba söz verdim. Yağız: Hamburger yememeye de söz vermiştin. Barış: O başka.

Barış'ın annesi ve babasıyla yaptığı konuşmalar, Satir'in "temel üçgen" kavramını somutlaştıran önemli sahnelerden biridir. Satir'e göre aile içi üçlü yapılar, genellikle anne-baba- çocuk arasında kurulur ve çatışmalı ilişkilerde bu üçgenler aracılığıyla gerilim transferi gerçekleştirilir. Çınar Ağacı filminde de anne ve baba arasındaki duygusal ve iletişimsel kopukluk, çocuk üzerinden dolaylı bir biçimde sürdürülmektedir. Barış hem annesinin hem de babasının aracı figürü haline gelmiştir.

Barış'ın annesiyle yaptığı konuşmada "Bilmiyorum de, unutma tamam mı?" şeklindeki yönlendirme, annenin Barış'ı iletişimsel anlamda bir tampon olarak kullandığını göstermektedir. Barış burada, bir yetişkinin sorumluluğunu tanıyan ama henüz duygusal olarak bunu işleyebilecek olgunluğa sahip olmayan bir çocuk olarak konumlanır. Babasıyla olan konuşmasında ise, çelişkili sadakat duyguları arasında kalır; bir yandan annesine verdiği sözü tutmaya çalışırken diğer yandan babasının sorgulayıcı tutumuna karşı sıkışır. Bu durum Satir'in "çocuğun üçgenin merkezi haline gelmesi" tehlikesine işaret eder.

Barış'ın "bilmiyorum" kelimesini tekrar ederek her iki ebeveynle de çelişkili bir bağlılık ilişkisi kurmaya çalışması, onun ilişkiyi dengeleme çabasını ve aynı zamanda yaşadığı içsel çatışmayı gösterir. Bu sahne, çocuğun duygusal yük taşıyıcısı haline geldiği, ebeveynlerin çatışmalarını doğrudan değil çocuk üzerinden yürüttükleri işlevsiz aile örüntüsünü yansıtmaktadır. Bu bağlamda Barış'ın yaşadığı durum, Satir'in tanımladığı şekilde bir "üçgende sıkışmış çocuk" profili çizer.

Aile Dengenin Sağlanması

Virginia Satir'in yaşantısal aile terapisi teorisinde, aile dengesi, ailenin içsel dengesinin dışsal değişimler ve içsel değişimlerle nasıl etkilendiğini açıklayan önemli bir kavramdır. Satir'e göre aile sistemi, bireylerin ve aile üyelerinin yaşadığı dışsal değişimlerden (örneğin, aileye yeni bir bireyin katılması veya aile üyelerinin ayrılması) toplumsal dönüşümlerden etkilenebilir (Satir, 1964, aktaran: Taşdelen Karçkay vd., 2024). Çınar Ağacı filminde aile dengesinin bozulduğu iki belirgin örnek bulunmaktadır. İlk örnek, Barış'ın anneannesinin evden ayrılmasıyla yaşadığı duygusal sarsıntıyı içeren bir sahne görülmektedir. Filmde Barış'ın anneannesine "Yalan söylüyorsun!" diyerek tepki gösterdiği bu sahne ailenin içsel dengesini olumsuz yönde etkileyen bir değişimi temsil etmektedir.

S2: Barış: Anneanne ben bu sandık anahtarını istemiyorum seni istiyorum. Anneanne hastaneden çıkınca Feriha teyzemlere gitme bize gel. Adviye Hanım: Barışçım ben buradan çıkınca huzurevine gideceğim. Barış: Niyee? Adviye Hanım: Bundan sonra orada

yaşayacağım. Sende beni özleyince oraya geleceksin. Ben orada daha rahat edeceğim. Barış: Yalan söylüyorsun. Advie Hanım: Söylemiyorum. Barış: Söylüyorsun. Advie Hanım: Söylemiyorum. Barış: (Bağırarak) Yalan söylüyorsun. Yalan söylüyor.

Sahnenin devamında Barış, anneannesinin evden ayrılmasına duyduğu tepkiyle annesi ve anneanesiyle iletişimini keser. Bu durum, Advie Hanım'ın evden ayrılmasının iletişimlerini olumsuz yönde etkilediğini gösterir. Filmin bir diğer örneği, Nihal ve Uğur'un evliliklerindeki gerilimin aile dinamiklerini nasıl etkilediğini göstermektedir. Uğur'un eşini aldatması, Nihal ile Uğur arasında derin bir güven kaybına yol açar ve bu durum ailenin dengesini bozar. Aile içindeki güven duygusunun sarsılması ilişkilerin yeniden kurulmasını zorlaştırır.

S:3 Nihal: Ayrılmaya karar verdim Uğur. Uğur: Nihal, lütfen yapma. Nihal: Böyle sürdürmem mümkün değil. Uğur: Özür dilerim, çok özür dilerim. Hayatımda yaptığım en büyük hata biliyorum. Nihal: Piknikte açıklayacağım. Çocuklara da pikniğe gitmeden önce söyleyeceğim. Şimdi söylemek istemiyorum. Uğur: Hiç olmazsa şu sıra değil Nihal. Nihal: Hiç olmazsa şu sıra değil. Hiçbir şeyin hiçbir zaman sırası değildi zaten.

Bu diyalog, Nihal ve Uğur arasındaki çatışmanın aile içindeki dengeyi bozduğunu ve ilişkilerindeki güveni yeniden inşa etmenin ne kadar zor olduğunu gösterir. Uğur'un özür dilemesi ve pişmanlık duyması, ancak Nihal'in hala uzak durması ailenin içsel dengesinin yeniden kurmak için iletişimdeki bozukluğun giderilmesi gerektiğini ortaya koyar. Satir'e göre ailedeki dengenin yeniden sağlanabilmesi için, aile üyelerinin iletişim tarzları, kuralları ve ilişkilerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir (Satir, 1964, aktaran: Taşdelen Karçkay vd., 2024). Çınar Ağacı filminde, aile içindeki dengenin yeniden kurulmasına yönelik önemli bir örnek, Advie Hanım ile kızı Sonay'ın yüzleşme sahnesidir (S4). Söz konusu sahnede, Sonay iş yerinde patronuyla terfi hakkında bir görüşme yapar. Bu görüşme sırasında geçmişte annesinin kendisine neden bu kadar disiplinli davrandığını, neden yatılı okula göndermiş olabileceğini farklı bir bakış açısıyla değerlendirmeye başlar. Annesinin o dönemki tutumlarının altında yatan gerçekleri fark eden Sonay, bu içgörünün ardından duygusal bir geri dönüşüm yaşar. Hemen ardından huzurevine gider ve Advie Hanım'la duygusal bir yüzleşme gerçekleştirir. Bu sahnede Sonay, annesinin geçmiş davranışlarını daha bütüncül bir biçimde değerlendirmekte ve onu evine davet ederek ilişkilerini yeniden yapılandırma isteğini ortaya koymaktadır.

Bu yüzleşme, ailedeki eski çatışmaların ve bozulmuş ilişkilerin yeniden yapılandırılması sürecine işaret eder. Satir'in yaşantısal aile terapisi bağlamında, duyguların açıkça ifade edildiği bu tür yüzleşmeler, ailenin içsel dengesini yeniden kurabilmesi için önemli bir adımdır. İletişimin sağlıklı şekilde yeniden inşa edilmesi hem bireylerin özdeğer algılarını güçlendirir hem de aile sisteminin daha işlevsel bir yapıya kavuşmasına olanak tanır.

Aile Yapısı

Satir aile terapisi modelinde, aile yapısını iki temel kategoriye ayırmaktadır: eğitici aile yapısı ve sorunlu aile yapısı. Eğitici aile yapısında bireyler ailelerinin bir parçası olmaktan mutluluk duyarlar ve aile içindeki ilişkiler sağlıklı bir şekilde işler. Buna karşın sorunlu aile yapısında aile bireyleri birbirlerine yabancılaşmış, birbirlerini yeterince anlamadıkları ve sevmedikleri hissine kapılırlar (Satir, 2001, aktaran: Cihan Karakaya, 2017). Çınar Ağacı filmi açısından aile yapısı sorunlu aile yapısına örnektir. Filmde, aile bireyleri,

özellikle de Sonay, kendilerini aile içinde dışlanmış ve sevgi görmemiş hissederler. Bu filmdeki birkaç diyalogda açık bir şekilde görülmektedir. Örneğin Advie Hanım ile Sonay arasında geçen şu konuşma Sonay'ın kendisini dışlanmış hissettiğini ve aileyle duygusal bağ kurmakta zorlandığını göstermektedir:

S5: Advie Hanım: Hiçbir çocuğuma yapmadığımı sana yaptım. Özel okullarda okuttum. Sonay: Anne bende Barış'ı özel okulda okutuyorum ama bana bakmasını beklemiyorum. Buna hakkım yok. Buna senin de hakkın yok. Ayrıca beni başından savdın sen anne. Advie Hanım: Fena mı oldu kızım üç dil biliyorsun. Sonay: Uf anne Allah aşkına ya üç dil biliyorum da ne oluyor? Hala üç paralık insanların altında çalışıyorum.

Bu diyalogda Sonay, annesi Advie Hanım tarafından dışlandığını ve sevgiye değer görülmediğini açıkça dile getirmektedir. Ayrıca Satir'in (2001) modeline göre, sorunlu aile yapılarında aile bireyleri arasında göz teması zayıf olur (Satir, 2001, aktaran: Cihan ve Karakaya, 2017). Bu sahnede de dikkat çeken bir diğer nokta Sonay ile annesi göz teması kurulmadığıdır, bu da aralarındaki duygusal mesafeyi pekiştiren bir unsurdur. Bir diğer önemli örnek, Sonay ve Feriha arasındaki ilişkiyi ele alır.

S6: Sonay: Abla annemin tek çocuğu Uğur abim mi? Feriha: Ne biliyim ben Sonay? Sonay: Beni hep tekne kazıntım diye sevdi. Hepinizle tek tek ilgilendi hala da ilgileniyor bana gelince başından savmak için yatılı okula gönderiyor. Feriha: Sen ne kadar iyi bir okulda okuduğunun farkında mısın Sonay? Sonay: Ay aman abla boş ver Fransızca'yı kim takar? Artık İngilizce yetiyor. Feriha: İyi ya işte ne güzel hem Fransızca'yı öğrendin hem de İngilizceyi.

Kimde var böyle bir şans? Bak bana ben Türkçeyi bile zor konuşuyorum. Kıymetini bil. Sonay: Annem beni hiçbir zaman sevmemi. Feriha: Haksızlık ediyorsun Sonay. Annem en çok seni sever. Sonay: Ben iyi bir huzurevi buldum bile hazır. Tamam benden buraya kadar.

Bu diyalogda Feriha, kendisinin diğer kardeşlerine göre daha az sevildiğini hissederken, Sonay ise annesi tarafından hiç sevilmediğini düşünmektedir.

Benlik Saygısı ve Kendilik Değeri

Satir'in yaşantısal aile terapisi modelinde en temel hedef bireyin yüksek öz değere sahip olmasıdır (Koca, 2024). Özdeğer, kişinin kendini değerli ve yeterli hissetme kapasitesidir; düşük özdeğer ise, bu kapasitenin zayıflaması ve bireyin içsel gücünün ve yaşam enerjisinin olumsuz etkilenmesine yol açar (Kılınçer, 2021). Satir'e göre, çocukların özdeğerlerini genellikle ebeveynlerinin yorumlarına ve davranışlarına dayalı olarak geliştirmektedirler (Satir, 1964, aktaran: Şenol Durak & Fışiloğlu, 2007). *Çınar Ağacı* filmi aile üyelerinin düşük özdeğerler geliştirdikleri ve bu durumun ilişkilerine yansıdığı bir örnek sunmaktadır. Aile içindeki bazı etkileşimlerde, bireylerin kendilerine duydukları güvenin zayıf olduğu açıkça görülmektedir. Örneğin, aşağıdaki diyalogda Advie Hanım, Feriha'nın beceri ve yeteneklerini sorgulayarak onun düşük özdeğer geliştirmesine neden olmaktadır:

S:7 Feriha sarma sararken içeriye Advie Hanım girer 'Beceremeyeceksin bırak. Böyle mi öğrettim ben sana bırak ben sarayım.' diyerek Feriha'nın yapamayacağını söyler.

S8: Advie Hanım: Düzgün sar şunları Ferişi. Feriha: Sarıyorum anne.

Bu konuşmalarda, Advie Hanım'ın sürekli Feriha'ya yapamayacağını söylemesi ve onu yetersiz hissettirmesi Feriha'nın özdeğer duygusunu zedelemektedir. Bu örnek, ailenin içindeki ilişkilerdeki olumsuz dinamiklerin bireylerin özdeğer gelişimini nasıl etkileyeceğine

dair önemli bir gösterge sunmaktadır.

Ailenin İşlevselliği

Çınar Ağacı filmi, yaşantısal aile terapisi bağlamında incelendiğinde aile içindeki düşük özdeğer sorunun aile üyelerinin işlevsel olmayan bir iletişim tarzı geliştirmelerine neden olduğu görülmektedir. Yaşantısal aile terapisine göre, ailelerin işlevselliği açık aile ve kapalı aile olarak iki temel kategoriye ayrılmaktadır (Taşdelen Karçkay vd., 2024). Kapalı aile, düşük özdeğer, işlevsel olmayan iletişim biçimleri, gelişimi engelleyen tutumlar ve katı kurallar ile kategorize edilen bir aile yapısıdır (Şenol Durak & Fışıloğlu, 2007). Buna karşın, açık aile yapısında açık bir iletişim, yüksek özdeğer ve işlevsel ilişki dinamikleri bulunur (Taşdelen Karçkay vd., 2024). Çınar Ağacı filminde, ailenin işlevsellik sorunları ve katı kurallar, aile bireylerinin iletişimini olumsuz etkilemekte ve bu durum düşük özdeğerin pekişmesine yol açmaktadır. Örneğin, aşağıdaki konuşmada, Uğur'un katı bir kuralı olduğu ve bu kuralın aile içindeki diğer bireylerin duygusal ihtiyaçlarına duyarsız kaldığı açıkça görülmektedir:

S9: Uğur: Alo Sonay: Uğur abi. Uğur: Efendim Sonay. Sonay: Abi çok güzel bir huzurevi buldum gidip görmek istiyorum. Uğur: YA kaç kere söyleyeceğim Sonay! Annemin huzurevine kapatılmasını istemiyorum. Sonay: Abi ama... Uğur: Kapat bu meseleyi. İşim var kapatıyorum.

Bu diyalogda, Uğur'un huzurevi konusundaki tutumu, katı ve değişime kapalı bir aile kuralını yansıtmaktadır. Uğur, annesinin huzurevine yerleştirilmesini reddederken bu kararı yalnızca kendi bakış açısına dayalı olarak almaktadır ve Sonay'ın duygusal ihtiyaçlarına ya da çözüm önerilerine duyarsız kalmaktadır. Bu tür katı tutumlar, ailenin iletişiminde esnekliğin ve karşılıklı anlayışın eksik olduğunu gösterir.

Ailenin İletişim Stilleri

Satir, insanların stresli durumlarla başa çıkabilmek için açık ve dürüst bir iletişim kurmaları gerektiğini savunuyordu. Ona göre etkili iletişim, sözlü ve sözsüz mesajların birbiriyle uyum içinde olmasını gerektirir. Bu bir kişinin içsel duyguları, düşünceleri ve beklentilerinin söyledikleri sözler, ses tonu ve beden diliyle tam anlamıyla uyum içinde dışa vurulması anlamına gelir. Aile üyeleri iletişimle ilgili bir sorun yaşadıklarında genellikle dört ana yaklaşım biçiminden birini sergilerler. Bu yaklaşımlar; yatıştırıcı tutum, suçlayıcı yaklaşım, hesaplaşma ve dikkat dağıtıcı davranış olarak sıralanabilir (Banmen & Maki Banmen, 2014). Çınar Ağacı filminde de bu iletişim stillerinin örnekleri açık bir şekilde görülmektedir. Aşağıda, filmdeki bazı diyalogların bu stillerin nasıl kullanıldığını inceleyeceğiz.

S:10 İhsan: Adviyecim dua et de bugünkü ihaleyi alalım ya hu. Ya seni teknelerde gezdiririm vallahi. Annende beni bir türlü sevemedi gitti Feriha. Feriha: Öyle deme hayatım seviyor. Sen ona aldırma. Hadi güle güle.

Bu diyalogda Feriha'nın, İhsan'ın olumsuz duygularını yatıştırmaya yönelik bir tutum sergilediği görülmektedir.

S11: Berrin: Eh be Advie Hanım bende kabahat size tarif soruyorum. (Murat'ı arar) İnanamıyorum Murat! Bunu da yaptı inanamıyorum. Murat: Ne oldu hayatım. Berrin: (Ağlayarak) Ne olacak annen su böreğinin tarifini yanlış vermiş diyorum sana. Ne yapacağım paramparça oldu! Emeklerim boşa gitti. İnanamıyorum ya! Murat: Tamam tamam ben bir

yerden bulur alırım. Tamam mı? Berrin: Nerden alacaksın Murat! Nerden alacaksın Murat! Murat: Şimdi ben bir toplantıdayım. Çıkınca arayayım seni olur mu? Hadi üzülme üzülme. Berrin: Tamam Murat tamam!

Bu konuşmada, Berrin'in suçlayıcı bir yaklaşım sergileyerek Murat'ı olaydan sorumlu tutmaya çalıştığı görülmektedir. Murat ise yatıştırıcı bir yaklaşım göstererek Berrin'in endişelerini hafifletmeye çalışmaktadır. Bu suçlayıcı iletişim stili ile yatıştırıcı iletişim stilinin bir arada kullanıldığı bir örnektir.

S12: Sonay: Sana da bunu almış ama sen onu içeri bile sokmadın. Al. Barış: Almycam. Sonay: Al dedim sana! Barış: Almycam! Sonay: İyi o zaman yarın pikniğe de gidemezsin anneannenin yüzünü de göremezsin! Barış: Pikniğe de giderim anneannemin yüzünü de görürüm! Sonay: Göremezsin! Barış: Görürüm!

Bu görüşmede, her iki karakter de suçlayıcı bir tutum sergileyerek birbirlerini suçlamakta ve tehditkâr bir dil kullanmaktadır. Sonay, Barış'a yönelik suçlayıcı ve tehditkâr bir tutum takınırken, Barış da ona karşı aynı şekilde cevap vermektedir. Bu suçlayıcı-suçlayıcı iletişim stilinin bir örneğini sunmaktadır.

Ailede Sorunun Odaklandığı Kişi

Satir, semptom gösteren aile bireyini “hasta”, “suçlu” gibi ifadeler yerine “ailede sorunun odaklandığı kişi” olarak tanımlamaktadır (Satir, 1964, aktaran: Şenol Durak & Fıfıloğlu, 2007). Satir'e göre ailede sorunun odaklandığı kişi, aile içindeki olumsuz olaylardan en çok etkilenen ve bu olayları en derinden yaşayan bireydir (Taşdelen Karçkay vd., 2024). İncelediğimiz filmde, bu kişi Adviye Hanım olarak belirlenmiştir.

S13: Sonay: Dayanamıyorum artık. Hayır çocuğun (Barış) başına bir kaza gelecek. Aklim devamlı evde. İşime konsantre olamıyorum. İşten atılacağım ya. Çocuk gibi 75 yaşında bir çocuk. Ben kendi çocuğuma bakmakta zorlanıyorum. İkinci bir çocuk daha istemiyorum.

Bu ifadede, Sonay'ın Adviye Hanım'ın duygusal yükü ve aile içindeki zorluklarla başa çıkma kapasitesinin azalması nedeniyle yaşadığı gerilim ve endişeleri dile getirdiği görülmektedir. Adviye Hanım, aile içindeki sorunların merkezinde yer alan bir figür olarak görülmüştür.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Aile, hangi kültürde olursa olsun önemli ve merkezi bir kavramdır. Her aile, kendine özgü dinamiklere sahip olup benzerlikler taşısalar da farklılıklar gösterir. Bu çalışmada, Çınar Ağacı filmi, yaşantısal aile terapisi bağlamında incelenmiş ve filmdeki aile yapılarının, bireyler arası ilişkilerin ve iletişim stillerinin nasıl işlediği üzerinde durulmuştur. Filmdeki her bir aile üyesi, sağlıklı bir aile yapısından ziyade sorunlu bir aile yapısına sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu sorunlu yapı, aile üyelerinin birbirleriyle ve çevreleriyle kurdukları iletişimi olumsuz yönde etkilemiş ve ilişkilerde belirgin sorunlara yol açmıştır.

Filmin ana karakterleri olan Sonay ve Adviye Hanım'ın aile içindeki sorunları ve uygun olmayan iletişim stillerini fark etmeleri, ailenin sağlıklı bir yapıya dönmesine örnek teşkil etmektedir. Sonay, annesi ile yaşadığı içsel ve dışsal çatışmaları çözüme kavuşturduğunda, bu çözüm kendi aile ilişkilerine de olumlu bir şekilde yansımış ve ilişkilerdeki gerginlikler azalmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, doğru iletişim kullanımı, dengeyi sağlama ve aile içindeki yapısal bozumalar sonrası dengeye dönüş süreci, ailenin işlevselliğini artıran önemli

faktörlerdir.

Yaşantısal aile terapisi bağlamında yapılan diğer çalışmalara bakıldığında, yaşantısal aile danışmanlığı ile birlikte yapısal ve psikoanalitik danışma kuramlarını kullanan (Demir vd., 2021), yaşantısal ile çözüm odaklı terapiyi bir arada inceleyen (Taşdelen Karçkay vd. 2024) araştırmaların bulunduğu gözlenmektedir. Ancak, sadece yaşantısal aile terapisi ile yapılan çalışmalar sınırlıdır (Şenol Durak & Fışıloğlu, 2007). Bu çalışma literatürdeki diğer çalışmalara paralel olarak, yaşantısal aile terapisi kavramlarının terapötik süreçlerde nasıl kullanıldığını film analizi aracılığıyla somutlaştırarak ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, bu çalışma, yalnızca yaşantısal aile terapisi kavramlarıyla bir ailenin incelenmesinin nasıl gerçekleştirileceğini detaylı bir şekilde ele alması bakımından farklılık göstermektedir.

Çınar Ağacı, filminde yer alan karakterlerin yaşantılarının detaylı bir biçimde analiz edilmesi, yaşantısal aile terapisi kavramlarının pratikte nasıl işlediğini somut bir şekilde göstermektedir. Özellikle, doğru iletişim kullanımı, dengeden bozulduktan sonra tekrar dengeye dönme süreçleri ve aile yapısının nasıl olması gerektirdiği gibi konular bu bağlamda açık bir şekilde ortaya konmuştur.

Film tabanlı uygulamalar, terapi sürecinde hem ruh sağlığı uzmanlarının hem de danışanların duygusal farkındalıklarını arttırma ve içsel süreçlerini anlama açısından etkili bir araç olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda Çınar Ağacı filmi, karakterlerinin günlük yaşamdan esinlenerek Türk aile yapısını başarılı bir şekilde yansıtmaları nedeniyle, üniversitelerde aile danışmanlığı eğitimlerinde vaka analizleri ve film incelemeleri için oldukça verimli bir materyal olabilir. Bu film, sorunlu aile yapılarının, dengesizlik hallerinin ve bununla başa çıkma stratejilerinin, ayrıca kullanılan iletişim stillerinin farkındalık yaratma açısından önemli bir araç olabilir. Yaşantısal aile danışmanlığı eğitimlerinde, teorik anlayışın geliştirilmesine yönelik çözüm analizleri ve müdahale tekniklerinin tartışılması için etkin bir materyal olarak kullanılabilir. Bu bağlamda film, eğitim sürecine katkı sağlayacak ve öğrencilere uygulamalı bir perspektif kazandıracaktır.

Çınar Ağacı filmi, yaşantısal aile terapisi yaklaşımıyla değerlendirildiğinde, her bir karakterin aile sistemi içindeki konumu ve ilişkisel örüntüsü açıkça ortaya çıkmaktadır. Ailenin merkezinde yer alan Advie Hanım, güçlü bir anne figürü olmakla birlikte zaman zaman eleştirel ve baskıcı tutumlarıyla çocuklarının özdeğer gelişimini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Kızı Sonay, düşük özdeğer ve suçlayıcı iletişim tarzı sergilemekle birlikte, bağımsız düşünme ve değişime açık olma özellikleriyle dikkat çekmektedir. Barış, ebeveynlerinin arasındaki tartışmanın yükünü taşıyan bir çocuk olarak temel üçgenin merkezine yerleşmekte, buna karşın duygularını ifade etme becerisiyle öne çıkmaktadır. Feriha, eleştirel ebeveyn tutumu nedeniyle düşük özdeğer geliştirmiş, ancak yatıştırıcı iletişim tarzıyla aile içi gerilimleri dengelemeye çalışmaktadır. Yağız ise iletişimde tutarsızlık sergileyen bir figür olarak, üçlü ilişki dinamiklerini sürdürmektedir. Filmdeki diğer karakterler de benzer şekilde sorunlu aile yapısı içinde farklı iletişim örüntüleri geliştirmiştir. Genel olarak aile yapısı, Satir'in tanımladığı biçimiyle kapalı bir yapı sergilemekte; düşük özdeğer, bastırılmış duygular ve işlevsiz iletişim biçimleri ön plana çıkmaktadır. Filmdeki yüzleşme ve yakınlaşmalar, bu yapının yeniden yapılandırılmasına yönelik önemli müdahale örnekleri sunmaktadır.

Sonuç olarak, *Çınar Ağacı* filmi, içerdiği uygun sahneler sayesinde, yaşantısal aile terapisi bağlamında psikolojik danışmanlık sürecine ve eğitim sürecine katkı sağlayabilecek önemli bir kaynak olarak öne çıkmaktadır. Bu film, bireylerin duygusal zorluklarıyla başa

çıkma biçimlerini anlamalarına yardımcı olabilir ve aile bağlarının dengeli bir şekilde kurulması sürecinde etkili bir araç olarak kullanılabilir.

Araştırma Etiği

Bu araştırma, etik kurul izni gerektirmemektedir.

Kaynakça

- Akçaboza, N. B., & Sümer, Z. H. (2016). Adler yaklaşımında aile danışmanlığı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6(46), 87-101. <https://doi.org/10.1080/09515070.2016.1160567>
- Banmen, J., & Maki-Banmen, K. (2014). What has become of Virginia Satir's therapy model since she left us in 1988? *Journal of Family Psychotherapy*, 25(2), 117-131. <https://doi.org/10.1080/08975353.2014.909706>
- Banmen, J. (2002). The Satir model: Yesterday and today. *Contemporary Family Therapy*, 24(1), 7-22.
- Cheung, G., & Chan, C. (2002). The Satir model and cultural sensitivity: A Hong Kong reflection. *Contemporary Family Therapy*, 24(1), 199- 215.
- Cihan, Ü., & Karakaya, H. (2017). Yaşantısal bir aile terapisti: Virginia Satir. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 70-89.
- Dattilio, F. M. (2012). *Bilişsel davranışçı çift ve aile terapisi*, (Çev. M. Benveniste, S. Kızıldaş, P. Turanlı). Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Durak, Ş. E., & Fırsıloğlu, H. (2007). Film analizi yöntemiyle Virginia Satir aile terapisi yaklaşımına bir bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 10(20).
- Flick, U. (2018). *An introduction to qualitative research*. Sage Publishing.
- Gladding, S. T. (2015). *Aile terapisi: Tarihi, kuram ve uygulamaları* (Çev. İ. Keklik & İ. Yıldırım). Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.
- Goldenberg, H., & Goldenberg, I. (2012). *Family therapy: An overview*. Brooks/Cole.
- Innes, M. (2002). Satir's therapeutically oriented educational process: a critical appreciation. *Contemporary Family Therapy*, 35-56.
- Kılınçer, H. (2021). *Maneviyat yönelimli aile danışmanlığı: Yaşantısal aile danışmanlığı çerçevesinde bir model önerisi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Koca, F. (2024). *Rehberlik ve psikolojik danışmanlık konu anlatımı*. Retro Yayıncılık.
- Korkut, Y. (2001). Aile danışmanlığı ve aile terapisi hizmetleri. *Psikoloji Çalışmaları*, 22, 111-133.
- Li, Y., Lee, S. H., Yeh, C. H. & Kuo, C. C. (2006). Techniques for movie content analysis and skimming: tutorial and overview on video abstraction techniques. *IEEE Signal Processing Magazine*, 23(2), 79-89.
- Lum, W., Smith, J., & Ferris, J. (2002). Youth suicide intervention using the Satir model. *Contemporary Family Therapy*, 24(1), 139-159.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). *Basic qualitative research. Qualitative research: guide to design and implementation* (4th ed.). Jossey-Bass.
- Minuchin, S. (2013). *Assessing families and couples: from symptom to system*. Pearson Publishing.

- Morrison, A., & Ferris, J. (2002). The Satir model with female adult survivors o childhood sexual abuse. *Contemporary Family Therapy*, 24(1), 161-180.
- Nazlı, S. (2003). *Aile danışmanlığı*. Anı Yayıncılık
- Satir, V. (2016). *Temel aile terapisi*. Beyaz Yayınları.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research*. Sage publications.
- Taşdelen Karçkay, A., Toprak, B. & Alkan, D. (2024). Yaşantısal ve çözüm odaklı aile terapisi bakış açısıyla “Bizi Hatırla” film analizi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(1), 223-243. <https://doi.org/10.51460/baebd.1411786>

Extended Abstract

This study aims to analyze important concepts within the framework of experiential family therapy through the film Çınar Ağacı. Experiential family therapy is an approach that takes a holistic approach to family dynamics and aims to conduct therapy through the interactions of individuals with each other. The founder of this therapeutic approach is Virginia Satir. Instead of using negative labels such as “the patient” or “the problematic person” in the therapy process, Satir defines individuals as “the focus of the problem”. The reason for this is that the problem in a family usually stems from the interactions and communication styles within the internal structure of the family. In this framework, Satir’s important concepts include the focus of the problem in the family, family self-confidence, family communication, family balance, family emotional experiences and family functionality.

In the movie Çınar Ağacı, the concepts of experiential family therapy are discussed through the characteristics of the three main characters. First of all, when the character of Ms. Advıye is analyzed, she can be defined as an individual with high self-worth according to Satir’s theory. Ms. Advıye’s behaviors, which are sometimes perceived as “naughty”, are actually behaviors shaped by inner balance and healthy attachment skills, blended with maturity. Ms. Advıye, who has a high capacity for both productivity and love, contributes greatly to the psychological and emotional structure of the family. While ensuring that the relationships within the family are maintained in a strong manner, she also considers her own inner peace and value.

Looking at the character of Sonay, in the context of Satir’s theory, she can be described as an individual with a low self-worth and limited productivity and capacity to love, often displaying an accusatory communication style. This reflects the difficulties in Sonay’s personal and emotional life. However, Sonay, who has high levels of autonomy and differentiation, has difficulty in expressing her emotions, which negatively affects the depth and intimacy of her relationships. Sonay’s character reflects a structure characterized by contradictions and inner conflicts, which constantly complicates her personal development and relationships with her environment.

The last character, Barış, can be defined as an individual with high self-worth. This shows that his sense of self-worth is based on solid foundations and that he feels valuable. Barış also has a high capacity for productivity and love. He also has an appropriate communication style and has no difficulty in expressing his emotional experiences. However, he may tend to withdraw when he experiences emotional intensity, indicating the presence of an inner conflict in his emotional world.

In this article, seven important concepts of experiential family therapy are examined.

The first concept, the basic triangle, represents the separation of Barış between his parents. The second concept is achieving balance in the family. Family balance can be affected by external changes experienced by individuals (e.g. the addition of a new member to the family or the separation of family members) and social transformations. An example of this is the scene in which the family's balance is disrupted when the character Uğur cheats on his wife Nihal. The addition of a third person to the family disrupts the balance and healthy communication is necessary to restore it.

The third concept involves the division of family structure into two main categories: educational and problematic family structures. In an educational family structure, family members love and respect each other and establish healthy communication. In a problematic family structure, on the other hand, individuals feel alienated from each other, not understood and not loved. In the movie *Çınar Ağacı*, the relationship between Mrs. Adviye and Sonay reflects the problematic family structure. Sonay does not always feel loved and the alienation within the family reveals the problematic structure of the family.

The fourth concept is self-esteem and self-worth. One of the main goals of the experiential family therapy model is for the individual to have a high sense of self-worth. The movie *The Çınar Ağacı* shows that family members often have a low sense of self-worth.

The fifth concept is the functionality of the family. In the context of the movie *Çınar Ağacı*, the family members' low sense of self-worth leads to the development of a dysfunctional communication style. The existence of strict and unchanging rules in the family, such as the rule that Uğur's mother must not be admitted to a nursing home, points to a closed family structure.

The sixth concept in the framework of experiential family therapy is communication styles. According to Satir, there are four basic communication styles: soothing, accusatory, rationalizing and disinterested. Examples of these communication styles are clearly seen in the movie *The Çınar Ağacı*. Generally, accusatory and soothing communication styles come to the fore in the movie.

Finally, the seventh concept is the focus of the problem in the family. According to Satir, the focus of the family problem is the individual who is most affected by the negative events in the family and who experiences these events deeply. In the movie *Çınar Ağacı*, this person is Ms. Adviye.

In conclusion, the film *The Çınar Ağacı* offers an important opportunity to concretize the concepts of experiential family therapy. It helps to ground the theoretical knowledge more firmly and allows for a more diverse approach to the therapeutic process.